

Історія одягу з давніх часів до наших днів є ніби дзеркалом, в якому віддзеркалюється уся історія людства. Кожна країна, кожен народ в окремі періоди свого розвитку накладають свій відбиток, свої специфічні риси на одяг людей.

МОДА МИНУЛИХ ТИСЯЧОЛІТЬ

Мода пізньої готики

Якщо антична мода досягла свого «рококо» в моді пізнього Риму, то середньовічна мода, описавши своє власне коло, також дійшла до свого рококо – «рококо готичного».

Свої кульмінаційної точки пізньоготична мода досягла при дворі бургундських герцогів (у Чехії – при дворі Вацлава IV). Вишуканий смак, помпезність і розкіш нової моди знайшли свій вираз у одязі вельможного панства у вигляді багатой декорації та орнаменту убрання. Однак й бургундська мода не була оригінальною. У ній поєднувалися елементи чеської моди, які просякали сюди у період Вацлава IV, й моди італійської. Проте слід зазначити, що саме в бургундській моді найяскравіше виявилися елементи середньовіччя. Це відчувається – у безлічі фарб і ексцентричності деталей. У чоловічому одязі це явище спостерігається більше, ніж у жіночому.

Коротка куртка, так звана *пурпуен (pourpoint)*, яку вже у XIV столітті носили як доповнення до прилягаючих штанів, дає змогу тепер ще більше підкреслити натуралістичні деталі – сорочку, що виглядає; спідню білизну; штани, що обтягають, детально окреслюючи чоловічу фігуру, – й утилітарні деталі (наприклад, додаткові пояси, підв'язки тощо).

Художники пізнього середньовіччя із захопленням виписували усі ці деталі, так само як і штани, які називали *мі-парті (mi-parti)* чи «розподілені» – типовий вираз для пізнього середньовіччя і його грайливості. Кольорові комбінації чоловічих штанів часто-густо були символічні. Так, символічне значення приписували синьому і зеленому кольорам, які для звичайного одягу використовували рідко. Ці кольори символізували любов: синій – вірність, зелений – закоханість.

За словами відомого французького кравця XV століття, повсякденний одяг шили, головним чином, з матеріалу

сірого, чорного й фіолетового кольору. Проте вихідний одяг мав безліч контрастуючих деталей. Переважав червоний колір, друге місце посідав білий. Допускалися всі комбінації кольорів. Тоді дуже популярним був чорний колір, особливо коли одяг шили з оксамиту. З нього шили й придворний одяг.

Сірий колір з фіолетовим в комбінації з чорним також були модними. Синій та зелений не користувалися популярністю, а жовтий і коричневий здавалися у той час огидними. Який характер мала нелюбов до цих кольорів – естетичний чи символічний – не відомо.

Сірий та коричневий кольори вважали тоді кольорами суму. Зелений колір використовували в урочистих випадках. Однак, із другої половини XV століття колись елегантне поєднання чорного з білим витісняється знову комбінацією жовтого з синім. В XVI столітті химерна і смілива комбінація кольорів пізнього середньовіччя зовсім зникає.

Дуже влучно це різноманіття кольорів описує австрійський літописець XV століття й при цьому відмічає, що кожний носив те, що йому подобалося. У одного був жакет з двох кольорів, у іншого – лівий рукав був набагато ширший за правого, іноді навіть ширше, ніж довжина усього жакета. У декого рукави були прикрашені смужками різних кольорів та срібними дзвіночками на шовкових шнурах. Іноді на грудях носили платки різного кольору, які було прикрашено літерами, вишитими шовком або сріблом. Хтось оздоблював край одягу однокольоровим сукном, інші прикрашали його обляміркою або надрізали у вигляді китиць.

Плащі носили до того короткі, що вони не прилягали навіть до боків. Такі плащі одягали майже у всіх випадках. Однак під час урочистостей слід було бути у довгому плащі, що називався

опелянд (houpelande), який, напевно, з'явився як заміна трудомісткого сюрко близько 1360 р. Кравці розпочали виготовляти їх скоріш за все з міркувань боротьби за існування. Тому вони мали складний крій і багате оздоблення. Такий плащ став святковим одягом у разі урочистих випадків як для чоловіків, так і для жінок. Його прикрашали коміром і хутром, частогусто підперезували. У такий спосіб, вся фігура з голови до ніг була закрита дорогим сукном або парчею. За контрастом з цим об'ємним плащем спідній одяг для жінок, тепер ще складніше викроєний, став більше прилягати до тіла. Й жіночу фігуру в той час зображують інакше, ніж то було приписано модою кінця XIV століття. Груди високо підняті й виступають уперед, завдяки високо піднятому поясу, а глибокий виріз у вигляді літери «V» зменшує ліф сукні. Декольте інколи прикривали вставкою, власне, це – спідня сорочка. Ці вставки у Чехії називали прсніки (від слова «прс» – груди). Глибокі фалди сильно призьореної спідниці переходили у шлейф, подібно до того, як це було в попередню епоху.

Однак найбільш виразним було прикрашання голови – модні «капелюхи», що надто швидко замінювали один одного. І, імовірно, найдовше усього залишалися в моді генніні з вуаллю, які створювали химерні силуети, які мали свої аналогії аж до XVIII століття.

Одяг, що впадає в око, тієї епохи шили з парчі, сукна, дорогого оксамиту. Його доповнювали вишивкою та хутром. Цей останній, первісно використовуваний лише прямо за призначенням, тепер, у середні віки, вважають найкрасивішим оздобленням: для оздоблення хутро ціниться більше за золото й дорогоцінні камені, які залишилися на сукнях минулих епох, як, у якомусь ступені, залишок «варварського» переоцінювання матеріалу. Однак тим не менш і цей одяг у період пізнього середньовіччя здавався вищим церковним

та світським сановникам надто дорогим і тому вони неодноразово проти нього виступали.

Чеські охоронці звичаїв і священники також боролися проти розповсюдження французької та італійської моди в Чехії. Були незадоволені вони й королівським двором. Проповідники викривали сучасний одяг як грішний, мерзенний та непристойний, а також обрушувались на нього за те, що він породжує гордовитість – у одних, й заздрість – в інших. Розкіш в одязі народжувала у них також побоювання за майбутнє економіки свого народу.

Вони різко виступали проти будь-яких надмірностей в костюмах і особливо – проти розкоші одягу, в якому віруючі ходили до костюлу. Гуситський рух, а пізніше й реформація, були проти помпезних церковних святкувань, які були в Італії та решті католических країн необхідною складовою частиною церковного життя. Вони були супротивниками будь-якої розкоші в одязі. Однак ні церковні заборони і заклики, ні зусилля обмежити розкіш не змогли нічого зробити проти нової модної хвилі, яка досягла Чехії після Гуситських війн. Знову розпочинається боротьба проти ексцентричності в моді. І, насамперед, «дістанеться» жінкам, їхнім шлейфам (сучасники називали їх «хвостами») та покривалам.

Надмірне прикрашання і строкатість чоловічого одягу призвели до того, що в 1447 р. бургомістр міста Праги заборонив празьким учням одягатися за цією модою: він наказав їм ходити в простому одязі, а не у дорогому, як ходили городяни.

Після бургомистра послідували заборони з боку королівської влади, що вселяла острах.

Так, було заборонено носити гостроносе взуття, а взуттьовикам було заборонено виготовляти його. Проте так само, як і шлейфи, гостроносе взуття носили аж до XVI століття.

Заклики охоронців звичаїв, пізніше втілені в законах, мимовільно прокладали шлях новим модним напрямкам – моді Ренесансу.

